

3. Маркова А.К. Формирование интереса к учению у школьников / Под ред. А.К. Марковой; Науч.-исслед. ин-т общей и педагогической психологии Акад. пед. наук СССР. – М. : Педагогика, 1986. – 192 с.
4. Маркова А.К. Психология труда учителя: Кн. для учителя / А.К. Маркова. – М. : Просвещение, 1993. – 192 с.
5. Нижегородцева Н.В. Психолого-педагогическая готовность ребёнка к школе / Н.В. Нижегородцева, В.Д. Шадриков. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2001. – 256с.
6. Нежнова Т.А. Формирование внутренней позиции / Т.А. Нежнова // Особенности психического развития детей 6 – 7-летнего возраста; [Под ред. Д.Б. Эльконина, А.Л. Венгер]. – М. : Просвещение, 1988. – С. 22-36.
7. Соснова И.В. Особенности образовательной среды и отношение учащихся к школе / И.В.Соснова // Психология обучения. – 2007. – № 1. – С. 22-30.
8. Таранов Е.В. Адаптация молодого рабочего на промышленном предприятии / Е.В.Таранов // Проблемы психологии личности. – М. : Наука, 1982. – С. 83-88.
9. Ушакова И.П. Особенности отношения к учебной деятельности учеников младших классов вспомогательной школы: Учебное пособие / И.П. Ушакова. – Л. : ЛГПИ, 1979. – 54 с.
10. Шрадер В. Отношение к учению слабоуспевающих учеников и условия, влияющие на изменение этого отношения / В. Шрадер // Психические особенности слабоуспевающих школьников; [Под ред. И. Ломпшера]; Пер. с немец]. – М. : Педагогика, 1994. – С. 11-77.

The article defines the notions «a positive attitude to first-year pupils' teaching» and «a forming a positive attitude to first-year pupils' teaching». The article exposes peculiarities of the forming a positive attitude to first-year pupils' teaching. The author notes that progress of this process provided by a competent professional activity of a primary school teacher of the given field.

Key words: *positive attitude to teaching, forming a positive attitude to teaching, professional activity of a teacher, professional competence of a teacher.*

УДК 37.064.1

Довженко Т. О.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРОСВІТИ БАТЬКІВ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті автор порушив проблему цілеспрямованої підготовки майбутніх педагогів до організації батьківської педагогічної просвіти. Зокрема зосереджено увагу на необхідності усвідомлення цілісного і неперервного процесу конструктивної педагогічної взаємодії учителя і батьків учнів. Конкретизовано, що педагогічна просвіта першочергово має спрямовуватися на формування у батьків учнів педагогічної культури. Майбутнім педагогам в організації батьківської просвіти важливо уміти створювати середовище для щирого конструктивного педагогічного спілкування, проявляти уважне ставлення до авторитету батьків як вихователів, володіти широким арсеналом активних форм і методів спільної роботи педагогів і батьків учнів.

Ключові слова: *просвіта, педагогічна культура, батьки, майбутній учитель, освіта, виховання, дитина, спілкування.*

В умовах соціокультурних перетворень, що відзначають сьогодні, формується уявлення про те, що в ситуації масової інформатизації суспільства підготовка учителів до

здійснення батьківської просвіти втратило апріорність. Однак, буття суспільства доводить, що відсутність систематичної цілеспрямованої педагогічної просвіти батьків призводить до невірних помилок у взаємодії різних поколінь, стереотипності формування світоглядних аспектів.

У педагогічній науці представлено низку монографій, дисертаційних робіт, науково-методичних статей з питань сімейного виховання в Україні як у сучасних умовах, так і в минулому. Однак, на сьогодні фактично відсутні дослідження, присвячені визначенню мети, завдань, змісту, форм і методів підготовки майбутніх педагогів до організації педагогічної просвіти батьків як необхідної умови здійснення одного з найскладніших завдань – виховання дітей в сім'ї. Виняток становить дисертаційне дослідження Т.Алексеєнко «Формування педагогічної культури сучасної молоді сім'ї» (1994).

Окремі аспекти досліджуваної проблеми представлено у контексті аналізу взаємозв'язку української етнопедагогічної і педагогічної науки в підготовці молоді до сімейного життя (Г. Сутріна), формування моральних основ сімейного життя молоді, що вчиться (В. Макаров), взаємозв'язку сім'ї і школи у вихованні дітей в конкретні історичні періоди (1917-1941 рр. – В. Шинкаренко, А. Відченко; 1945-1991 рр. – Т. Кравченко).

Мета статті: конкретизувати актуальні аспекти проблеми підготовки майбутніх учителів до організації педагогічної просвіти батьків учнів початкової школи.

У словнику «Сімейне виховання» педагогічна культура батьків визначається як складова частина загальної культури людини, у якій втілений накопичений людством досвід виховання дітей у сім'ї [6].

Педагоги Зверева О.Л. і Кротова Т.В. визначають педагогічну культуру батьків як повідомлення їм знань, формування в них педагогічних умінь, навичок, рефлексивного відношення до себе як до педагогів [3].

Сім'я – соціальний мікросвіт, що відбиває в собі всю сукупність суспільних відносин до праці, подій внутрішньому й міжнародному житті, культурі, порядку в родині і державі. Сім'я – первинний колектив, який дає людині уявлення про життєві цілі і цінності. У сім'ї дитина одержує перші практичні навички застосування цих уявлень у взаєминах з іншими людьми, засвоює норми, які регулюють поведінку в різних ситуаціях повсякденного спілкування. У процесі сімейного виховання в дітей виробляються звички поведінки й критерії оцінки добра й зла.

Сім'я – єдиний виховний інститут, моральний вплив якого зберігається протягом усього життя. У сучасному суспільстві сім'я розділяє свою виховну функцію з іншими інститутами, колективами: трудовими, школою, дитячим садком, клубами, позашкільними установами.

Педагогічна просвіта батьків – це діяльність громадських структур і соціокультурних інститутів з метою формування в батьків знань, умінь з виховання своїх дітей у сім'ї; ширше сказати, з формування педагогічної культури населення [1]. Навчання батьків здійснюється різними інститутами: школою, засобами масової інформації, спеціальними соціально-педагогічними службами.

Зміст педагогічної культури має наступні аспекти: знання психології, фізіології дітей, медицини, права; знання й уміння педагогічні, прийоми спілкування, програми й методики виховання; ціннісно-моральна свідомість батьків, їх розуміння своєї ролі, відповідальності у вихованні, їх педагогічні переконання. Відсутність у батьків знань приводить до того, що виховання в сім'ї здійснюється наосліп, що рано чи пізно обов'язково позначається й на розвитку дитини, і на рівні її вихованості. Дитина, спостерігаючи за батьками, підсвідомо засвоює й багато прийомів педагогічного впливу, а, ставши дорослою, використовує їх у вихованні власних дітей.

Дослідження засвідчило, що більша частина сімей здійснює виховання на низькому рівні: дітей виховують стихійно, не усвідомлено, безвідповідально, додержуються моделей поведінки своїх батьків, перекладають виховання на дитячий садок, школу.

Виходячи з того, що в наш час рівень педагогічної культури основної маси батьків недостатньо високий, що негативно позначається на результатах їх виховної діяльності, впливає необхідність цілеспрямованої організації батьківської педагогічної просвіти, відповідної підготовки педагогічних кадрів.

В умовах, коли більшість сімей заклопотано вирішенням проблем економічного, а часом фізичного виживання, підсилилася тенденція самоусунення багатьох батьків від розв'язання питань виховання й особистісного розвитку дитини. Батьки, не володіючи в достатній мірі знаннями вікових і індивідуальних особливостей розвитку дитини, часом здійснюють виховання наосліп, інтуїтивно. Усе це, як правило, не приносить позитивних результатів.

Цікавий досвід дослідження співробітництва педагогів і батьків у Великій Британії. Так, Дж. Лешлі досліджувала участь батьків у вихованні дітей дошкільного й раннього шкільного віку. Г. Паг і Б. Тайзард присвятили ряд робіт підключення батьків до діяльності ясел і початкових шкіл. На основі цих досліджень виділено п'ять головних, підходів до організації батьківської педагогічної просвіти.

1. Дитячі труднощі розглядаються як сімейні, які не можна розглядати окремо від проблем сім'ї. Без переконаності інших членів сім'ї у необхідності змін імовірно причини таких проблем не будуть усунуті. Тому першим аспектом відповідної підготовки учителів є формування досвіду педагогічних спостережень і аналітичного вивчення культури родини.

2. Професіонали реально оцінюють свої можливості й проводять роботу по залученню батьків до навчання дитини вдома. При цьому не обов'язково бачити в батьках «частину проблеми» — скоріше, вони здатні стати «частиною» її розв'язання: батьки можуть опанувати нові навички, керуючись активним бажанням допомогти своїм дітям. Відповідно в системі підготовки педагогічних кадрів вагому частку часу виділено на навчання різним способам організації тренінгових занять із дорослими, з різновіковими категоріями людей.

3. Ще один аргумент на користь співробітництва: право батьків на поінформованість і звернення до навчального закладу за порадами, для того щоб ефективніше впливати на життя своїх дітей. Отже, майбутні учителі мають навчитися давати комплексні консультації для батьків.

4. Батьки вважають себе вмілими дорослими. Тому в підготовці учителів до організації педагогічної просвіти важливо акцентувати увагу на організації неконфліктної взаємодії педагогів і батьків дітей [4].

Російські педагоги О. Зверева і Т. Кротова вважають, що в роботі педагога з батьками учнів початкової школи і дошкільних установ важливо орієнтуватися на потреби сім'ї, запити батьків, а не просто читати лекції. Важливо активізувати й збагачувати виховні вміння батьків, підтримувати їхню впевненість у власних педагогічних можливостях, поширювати позитивний досвід виховання в сім'ї: організація родинного дозвілля, формування родинних традицій [3]

Майбутні педагоги мають навчитися чуйно ставитися до запитів сім'ї й бути компетентними у розв'язанні сучасних завдань виховання й освіти.

Спільна праця педагогів і батьків має бути спрямована на вивчення дитини, допомогти їй пізнати себе, розвинути індивідуальні здібності і природні нахили, сформувати ціннісні життєві орієнтації.

Дослідник О. Солодянкіна переконана, що для формування співробітництва між дорослими й дітьми важливо бачити колектив як єдине ціле, організувати спільну діяльність педагогів, батьків, дітей. Це сприяє встановленню взаєморозуміння між батьками і дітьми,

створенню комфортних умов для систематичної педагогічної просвіти. Таким чином, доцільно значну частину освітньої роботи організувати одночасно з дітьми й батьками для досягнення ефективних результатів [7].

Взаємодія педагогів і батьків – це організація їх спільної діяльності й спілкування. Зміст роботи з батьками реалізується через різноманітні форми. Зупинимося докладніше на деяких формах спілкування педагога з батьками молодших школярів.

Універсальною формою взаємодії педагога з батьками є батьківські збори. Традиційно порядок денний містить у собі доповідь, але для успіху педагогічної просвіти слід іти шляхом організації дискусії, бесіди, діалогу з використанням методів активізації батьків. Не слід читати текст, не відриваючись. Від педагога вимагається творчий підхід до матеріалу: пошук нових прикладів, використання авторських прийомів активізації батьків, спрямованих на появу в слухачів інтересу до досліджуваної проблеми, на виникнення в них асоціацій із власним досвідом виховання дітей, переосмислення своєї батьківської позиції. При цьому необхідно враховувати потребу батьків у психолого-педагогічних знаннях. Головне, щоб батьки не були пасивними слухачами. Із цією метою необхідно ставити запитання слухачам, приводити приклади із практики виховання дітей у сім'ї, аналізувати педагогічні ситуації, пропонувати батькам перегляд відеофрагментів занять із дітьми, уроків, прогулянок. Тему рекомендується формулювати проблемно, наприклад: «Чи потрібно карати дітей?!», «Чи слухняна ваша дитина?», «Які іграшки потрібні вашим дітям?». До виступу на зборах можуть підключатися фахівці – лікар, логопед, психолог.

Так само використовуються нові нетрадиційні пізнавальні форми, такі як «КВК», «Педагогічна вітальня», «Круглий стіл», «Поле чудес», «Що? Де? Коли?», «Вустами дитини». Такі форми побудовані за принципом телевізійних і розважальних програм, ігор, вони спрямовані на встановлення неформальних контактів з батьками дітей, залучення їх уваги до роботи учителя. Нетрадиційні пізнавальні форми призначені для ознайомлення батьків з особливостями вікового й психологічного розвитку дітей, раціональними методами й прийомами виховання, формування в батьків практичних навичок виховної взаємодії.

Ще однією формою для встановлення зв'язку із сім'єю є педагогічні бесіди з батьками. Бесіда може бути як самостійною формою, так і застосовуватися в комбінації з іншими, наприклад, вона може бути включена в батьківські збори. Метою педагогічної бесіди є обмін думками з певного питання. Її особливість полягає в активній участі педагога й батьків. Бесіда може виникати з ініціативи батьків, педагога. Педагог продумує, які питання задасть батькам, повідомляє тему й просить їх підготувати питання, на які вони хотіли б одержати відповідь. У результаті бесіди батьки повинні одержати нові знання з питань навчання й виховання дитини.

З метою педагогічної просвіти батьків проводяться також тематичні консультації, які організують із метою дати відповіді на всі питання, що цікавлять батьків. Відмінність консультації від бесіди в тому, що бесіда передбачає діалог, його веде організатор бесід. Педагог прагне дати батькам кваліфіковану пораду, навчити, може більше довідатися про життя сім'ї й надати допомогу там, де вона найбільше потрібна, спонукує батьків серйозно спостерігати за дітьми, замислюватися над тим, якими шляхами їх краще виховувати. Головне призначення консультації – переконати батьків у тому, що педагог може надати адресну кваліфіковану пораду, допомогу, підтримку.

Не менш важливими є й інформаційно-аналітичні форми організації спілкування з батьками як форма педагогічної просвіти. Адже їхнім основним завданням є збір, обробка й використання даних про сім'ю кожного вихованця, загальнокультурному рівні його батьків, наявності у них необхідних педагогічних знань, відношенні в сім'ї до дитини, запитках, інтересах, потребах батьків у психолого-педагогічній інформації. Тільки на основі аналізу цих даних

можливе здійснення індивідуально орієнтованого підходу до дитини й побудова грамотного педагогічного спілкування з батьками.

Завданням дозвіллевих форм організації спілкування є встановлення щирих неформальних відносин між педагогами й батьками, дітьми. До даної групи форм відносяться проведення родинно-шкільних спільних свят. Ці святкування допомагають створити емоційний комфорт у колективі, внаслідок чого батьки стають більш відкритими для спілкування й надалі педагогам простіше налагоджувати з ними контакти, надавати педагогічну інформацію.

Завданнями інформаційно-ознайомлювальних форм роботи з батьками є подолання поверхневих уявлень про роботу навчального закладу шляхом ознайомлення батьків з особливостями його роботи. «Дні відкритих дверей» дають батькам можливість побачити стиль спілкування педагогів з дітьми, самим включитися в спілкування й діяльність дітей і педагогів.

З метою виникнення інтересу до обговорюваного матеріалу, асоціацій із власним досвідом, бажання батьків брати активну участь в обговоренні матеріалу педагоги пропонують використовувати методи активізації батьків. До таких методів віднесено: постановка дискусійних питань, пропозиції батькам обговорити різні точки зору, приведення прикладів з літературних джерел, аналіз педагогічних ситуацій.

Метод розв'язання педагогічних завдань є більш складним, тому що вимагає самостійної відповіді на запитання: «Як зробити?» Цей метод сприяє формуванню в батьків уміння бачити свої помилки й намічати шляхи їх подолання. Пропонується проаналізувати свої дії як педагогів і довести їхню правильність чи хибність. Перевагою даного методу є можливість розгляду декількох варіантів розв'язання педагогічної ситуації, їх обговорення, зіткнення різних позицій.

О. Арнаутова, Л. Свірська рекомендують використовувати в роботі з батьками метод ігрового моделювання поведінки [2; 5]. Коли батьки вступають в ігрову взаємодію, поле зору на виховну проблему розширюється, вони можуть навіть поставити під сумнів власні уявлення про дитину. Тут можливі завдання в програванні ситуації: «Заспокойте розгнівану дитину», «Знайдіть підхід до дитини, що не бажає виконувати ваше прохання» і т.д. Досить важливо, що в умовній ігровій ситуації батьки можуть збагачувати комплекс своїх виховних методів спілкування з дитиною, виявляють стереотипи у своїй поведінці, що може сприяти звільненню від них.

Таким чином, застосування вище описаних методів допоможе привести батьків до розуміння того, що неможливо дати готові рецепти виховання, а є лише загальні педагогічні рекомендації, якими слід керуватися, виходячи з індивідуальних особливостей дитини. Самоспостереження допоможе батькам визначити ефективність застосовуваних методів у вихованні, змінити тактику їх власної поведінки.

Підсумовуючи вищесказане, ми бачимо, що кожна форма спілкування з батьками має певні цілі й завдання. Систематична цілеспрямована практично зорієнтована робота з контингентом студентів старших курсів педагогічних навчальних закладів дасть змогу майбутнім педагогам навчитися конструктивній педагогічній взаємодії, спрямованій на організацію педагогічної просвіти батьків учнів. Це веде до залучення уваги батьків до проблем виховання дітей, одержанню необхідного мінімуму знань і, таким чином, підвищенню педагогічної культури.

Перспективним напрямом вважаємо вивчення досвіду підготовки майбутніх педагогів до організації спільного педагогічно насиченого дозвілля батьків і дітей.

Список використаних джерел

1. Азаров Ю. П. Педагогика любви и свободы / Азаров Ю. П. - М. : - Топикал, 1994. - 608 с.
2. Арнаутова Е. П. Планируем работу ДОУ с семьей / Арнаутова Е. П. // Управление дошкольным образовательным учреждением - 2002. - №4. - С. 22.

3. Зверева О. Л. Общение педагога с родителями в ДОУ: Методический аспект / Зверева О. Л., Кротова Т. В. – М. : ТЦ Сфера, 2005. – 80 с.
4. Лешли Д. Работать с маленькими детьми, поощрять их развитие и решать проблемы : пер. с англ. / Лешли Д. – М. : Просвещение, 1991. – 223 с.
5. Свирская Л. Работа с семьёй: необязательные инструкции: Методическое пособие / Свирская Л. – М. : ЛИНКА-ПРЕСС, 2007. – 176 с.
6. Семейное воспитание : Краткий словарь / Сост. : И. В. Гребенников, Л. В. Ковинько. – М. : Политиздат, 1990. – 319 с.
7. Солодянкина О. В. Сотрудничество дошкольного учреждения с семьёй: Практическое пособие / Солодянкина О. В. – М.: АРКТИ, 2006. – 80 с.

In this article the author deals with the problem of future teachers' purposeful training for organizing parents' pedagogical education. Particular attention is paid to the necessity of realization of integral and continuous process of constructive pedagogical interaction between teachers and students' parents. It is made specific that pedagogical education is to be directed to forming pedagogical culture of students' parents. It is important that future teachers can create the environment for broad constructive pedagogical communication, respect parents' authority as educators, have a broad range of active forms and methods for students' parents and teachers' cooperation.

Key words: education, pedagogical culture, parents, future teacher, upbringing, child, communication.

УДК 159.9 .01 (075.8)

Дуткевич Т. В.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ДИТЯЧОЇ ТВОРЧОСТІ

У статті розкрито узагальнену характеристику творчості дитини 3-7 років, проаналізовано її особливості, прояви, види та психолого-педагогічні умови її розвитку. Охарактеризовано творчість дітей в ігровій, продуктивній, побутовій видах діяльності, дитяче експериментування і фантазування. У роботі педагога з розвитку дитячої творчості повинні переважити стимулюючі, заохочувальні впливи.

Ключові слова: дитяча творчість, сюжетно-рольова гра, експериментування, фантазування, заохочення, стимулювання.

Реформаційні процеси в усіх сферах українського суспільства ставлять чимдалі складніші вимоги до ініціативності, креативності особистості, її здатності діяти нестандартно, знаходити правильні рішення в умовах невизначеності. Ці психічні якості закладаються у ранньому дитинстві лише за умови, якщо педагог готовий розпізнавати й підтримувати прояви творчості дитини, спрямовувати їх у належному руслі; спиратись на бажання та інтереси вихованців при формуванні в них загального творчого ставлення до навколишнього, при озброєнні їх навичками спілкування й діяльності. Натомість, на практиці досить часто використовуються традиційні підходи до розвитку творчості дошкільників, які недостатньо враховують їх психологічні особливості. А це становить серйозний бар'єр для повноцінного розкриття природного потенціалу дітей в найбільш сензитивні періоди розвитку їх особистості. Відтак, виникає необхідність у розробці сучасних технологій розвитку особистості дошкільників, що дозволяли б актуалізувати психологічні особливості творчості дітей цього віку.